

Acabada la Segona Guerra Mundial, Thomas Mann publicà un recull de textos sobre el problema de la humanitat amb el títol *Aristocràcia de l'esperit* (*Adel des Geistes*). El nou llibret de l'escriptor i filòsof alemany Peter Sloterdijk, *El desprecio de las masas. Ensayo sobre las luchas culturales de la sociedad moderna*, un breu assaig que no arriba a les cent pàgines, fruit del desenvolupament i l'acurada reformulació d'una conferència que donà el juliol de l'any 1999 a l'Acadèmia bavaresa de les Belles Arts de Munich, ens sembla una pertinent explicació d'aquesta estranya referència a la noblesa que sorprèn el lector de l'esmentat text de Mann: en efecte, si el rellegim amb una mica de sensibilitat històrica, ¿quin sentit podrem donar al record «espiritual» d'una classe privilegiada de l'Antic Règim, quan les gestes de la multitud revoltada l'han feta desaparèixer i tots nosaltres, néts de la Revolució burgesa, ja estem vivint les noves contradiccions d'una edat postburgesa? Ens trobem de cap a cap dins d'una rara socialització caracteritzada per l'imperi de les masses, sobretot les que dominen a les nostres postmodernes democràcies mitjançant la majoria dels vots, els aclaparadors nivells d'audiència, els triomfs al mercat i la dolça tirania del gust generalitzat i corrent, assumit i compartit pel gran nombre, per la màxima quantitat possible de conciutadans-lectors-consumidors-espectadors. En aquest context parlar d'aristocràcia, certament, sembla absurd.

Al voltant d'aquesta qüestió tan característica de l'època socialdemòcrata que traessem ens assabenta Sloterdijk, tot tributant de primer un gran homenatge al llibre que, al seu parer, millor ha estudiat el tema per excel·lència del segle XX, el nou i terrible poder de la massa, l'assaig intempestiu i solitari, allixonador i necessari d'Elias Canetti, per fortuna recentment reeditat i revisat, *Massa i poder*. L'acurada fenomenologia de l'experiència de ser part d'una massa descobreix la vessant negra, densa, opaca, d'allò que és la multitud, la turba desenfrenada i desinhibida, que darrerament ja no necessita eixir al carrer i trobar-se cara a cara amb els altres individus que la componen, perquè els nous mitjans la constitueixen sense contactes corporals gràcies a la força dels símbols mediàtics, capaçs d'entretenir amb les noves stars que incessantment genera. La massa com a subjecte, l'objectiu que la modernitat ha lluitat per aconseguir, és una matèria explosiva políticament molt perillosa, que tothom vol tenir de la seua part i per això construeix els discursos que li ho possibiliten. Convé, doncs, exposar una breu genealogia de les teories que des del XVII han dibuixat el nou

La sana provocació de recomanar exercicis d'admiració

Peter Sloterdijk
El desprecio de las masas
Trad. de G. Cano
Pre-Textos, Valencia, 2002
108 pàgs.

fenomen, lloc d'enfrontament de lluites generalitzades pel reconeixement, on és evident que el menyspreu a tots arriba. Hobbes i l'igualitarisme antropològic i polític fonamentat en la por, Spinoza com a descobridor de la massa i pensador de les perplexitats morals i estètiques de la democràcia, els moralistes francesos del XVIII i la defensa de l'amor propi enfront de la imatge dels sants i bons, el jove Goethe i la recusació dels olímpics pel tità Prometeu, Marx i la crítica política i econòmic-social de les relacions que deshumanitzen els humans, Baudelaire i Mallarmé i el vehement diagnòstic del càncer de la trivialització comunicativa, Nietzsche i el menyspreu de l'últim humà que no sap ni tan sols menysprear-se, només parpelleja... ple de ressentiments, Heidegger i la inautenticitat del domini d'allò impersonal però massificat, en una paraula, el filòsof, en general, com la figura de l'observador, transformat en una mena de menyspreador universal.

A més d'aquesta didàctica exposició de les fites fonamentals de la teoria política moderna i contemporània sobre l'imperi de les masses i la condició que adquireixen com a subjectes de la història, un capítol central en la reflexió de l'original pensador germànic ens descriu la progressiva desaparició de les diferències antropològiques al llarg d'aquest procés igualitarista i massificador, on la dimensió horitzontal acaba per desfer les exigències i excel·lències de la verticalitat: no debades la «xusma» és també el nom amb què de vegades ha estat anomenada despectivament la massa alienada, inautèntica, corrompuda i barata.

La campanya burgesa de deslegitimació de la noblesa com a exigència polític-ideològica central de l'època moderna ha tingut l'efecte d'esborrar tota possible diferència antropològica essencial, accentuant una única naturalesa humana igualitària, vàlida en principi per a tots els membres de l'espècie. Així les coses, l'antropologia ha estat practicada com a primera i princi-

pal de les ciències humanes, guiada per l'intent paradoxal de fonamentar «privilegis per a tots». Des d'ara el fet de ser humà voldrà dir deixar les servituds i desfer tot tipus de diferències preestablertes. Per això cal eliminar-ne sistemàticament les figures tradicionals. Heus ací un llistat de les principals: la distinció entre humans i humans-divins —com el Crist o els emperadors hel·lenístics—; entre la multitud profana i els sants —reconvertits ara sobretot en esportistes d'elit—; entre la massa d'ignorants, tècnicament anomenats *homines sapientes sapientes* pels científics naturals, i els savis —transposats en periodistes i tertulians, en intel·lectuals que presideixen congressos i comissions—; entre individus dotats i capaçs, d'una banda, i, de l'altra, tots aquells que simplement repeteixen consignes i eslògans, van a la moda, compren el que diu la propaganda, etc. La conseqüència del procés ja podem imaginar que és ben òbvia: tot el conjunt de «lluites culturals» que sorgeixen pertot arreu, adopten la coloració que adopten —religiosa, nacional, sexual, ideològica, etc.—, sempre repeteixen una mateixa i obsessiva disputa, la de construir noves distincions amb suficient capacitat per legitimar-se.

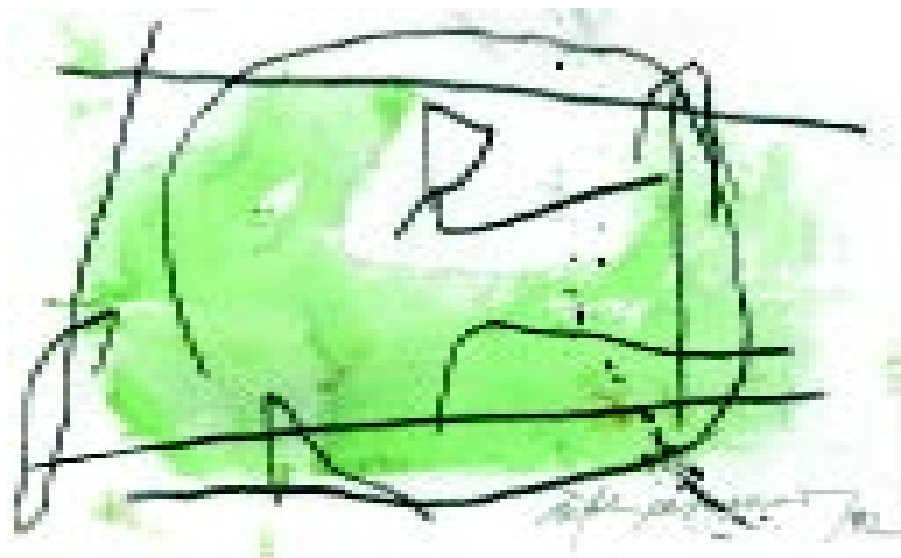
De sobte, després d'aquesta analítica, Sloterdijk arrisca el corresponent diagnòstic, gens positiu, del nostre present: l'expansió de la indiferència, la transvaloració d'allò vertical en trivials diferències horitzontals, la pèrdua de tot el que mereix interès i reconeixement, sense que mai no s'ature una competència general il·limitada i frenètica, siga als estadis, siga a la borsa, a les galeries i fires d'art o a les oposicions administratives. Certament, allà on impera la indiferència, tot és perfectament intercanviable, signe decisiu del funcionament de les nostres democràcies, màquines d'equiparació.

¿Hi haurà alguna forma, però, de provocar la massa que tots constituïm? ¿Serà encara possible demanar una cultura que estime diferències ineluctables? Sloterdijk ens recorda abans d'acabar un títol de Cioran, *Exercicis d'admiració*. Aquest consell del vell escèptic romanès ens remet una altra vegada a textos de Thomas Mann: l'any 1937, presentant un cicle de *L'anell del Nibelung*, parlà de la necessària admiració pels grans artistes i les grans obres d'art com del millor tresor que tenim; l'admiració és la relació emocional més bella i profitosa vers allò que ens atrau amb passió, és el que ens obliga a conèixer a fons allò que estimem, és la font d'on raja el talent i la millor exigència amb el millor de les nostres capacitats. Una interessant coincidència que ens importa molt de meditar.

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO 21

Sam Abrams: "Forster, Sadé i Forcano: tres luxes".

Entrevista a Isidor Cònsul (director de Proa).

Rafael Rivera: "Això era i no era un Teatre Romà".

Màrius Serra: "Escatir Escartí".

Abigail Monells: "El clam del silenci".

Antoni Clapés: "Traç de la rasa dels dies: la poesia d'Albert Ràfols-Casamada".

Vicent Alonso: "Tres poetes: Teresa Pascual, Ramon Guillem i David Castillo".

Joan B. Llinares: "La sana provocació de recomanar exercicis d'admiració".

Vicent Soler: "*Roig i blau*, d'Alfons Cucó: Un llibre imprescindible".

Pàgines centrals dedicades a Albert Ràfols-Casamada.

SEGONA ÈPOCA - OCTUBRE 2002

Edita:

Institut Interuniversitari
de Filologia Valenciana

Coordinació:

Vicent Alonso, Gustau Muñoz,
Francesc Pérez Moragón, Felip Tobar,
Jaume Subirana (Barcelona)

Col·laboradors:

Pasqual Alapont, Rafael Alemany,
Enric Balaguer, Carme Barceló,
Josep Lluís Barona, Adolf Beltran,
Vicent Berenguer, Josep Bernabeu,
Assumpció Bernal, Josep Lluís Blasco,
Emèrit Bono, Francesc Calafat,
Ferran Carbó, Enric Casaban,
Emili Casanova, Jordi Colomina,
Agustí Colomines, Germà Colón,
Antoni Ferrando, Josep Franco,
Antoni Furió, Ferran García Oliver,
Lluís Gimeno, Marc Granell,
Carme Gregori, Albert Hauf,
Josep Iborra, Joan Josep Isern,
Ramon Lapiedra, Gemma Lluch,
Josep Lozano, Josep Martines,
Tomàs Martínez, Josep Martínez Bisbal,
Lluís Meseguer, Isabel Morant,
Vicent Olmos, Manel Pérez Saldanya,
Vicent Pitarch, Joan Ponsoda,
Eugeni Portela, Vicent Raga,
Ramon Rosselló, Pedro Ruiz Torres,
Vicent Salvador, Vicent Simbor,
Enric Sòria, Ferran Torrent,
Pau Viciano, Rafael Xambó.

Disseny:

Albert Ràfols-Casamada

Redacció:

Av. Blasco Ibáñez, 32 - 46010 València
Telèfon: 96 386 40 90 - Fax: 96 386 44 93
E-mail: Vicent.Alonso@uv.es
http://www.uv.es/caracters

Il·lustracions

d'aquest número:
Albert Ràfols-Casamada

Distribució:

Gea llibres, tel. 96 158 03 11
La Tierra, tel. 96 511 01 92
Nordest llibres, tel. 972 67 23 54

Impressió:

Impremta Palàcios, Sueca.

P.V.P.: 3 euros

ISSN: 1132-7820

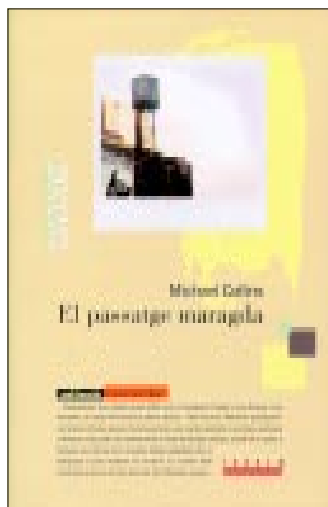
Dipòsit legal: V. 3755-1997

LLIBRES RECOMANATS

Michael COLLINS: *El passatge maragda*, col. «valències», núm. 8, Tàndem, València, 2002, traducció de Felip Tobar.

Michael Collins (Limerick, 1964) es va educar a Irlanda i als Estats Units. Sol fer coses com llevar-se a les quatre de la matinada per treballar en misteriosos «projectes informàtics», córrer un mínim de deu milles diàries i participar en maratons que se celebren a l'Antàrtida o a Groenlàndia. També escriu llibres, d'una banda reculls de contes —*The Meateaters* (1992), *The Feminists Go Swimming* (1996)— i de l'altra novel·les —*The Life and Times of a Teaboy* (1994), *The Keepers of Truth* (2000), amb la qual va aconseguir situar-se entre els candidats als prestigiosos Booker Prize. Justament entre les dues va publicar *El passatge maragda* (*Emerald Underground*, 1998), on descriu una experiència ben propera, el tortuós periple d'un jove de divuit anys nascut a Limerick, Liam Kennedy, que de sobte es troba a l'altra banda de

l'Atlàntic i en un lloc que pràcticament només havia conegut per la televisió: els Estats Units d'Amèrica. Allà descobrirà que els il·legals irlandesos —tots els que, com ell, travessen aquest singular «passatge»— viuen pràcticament al marge del món, integrats en xarxes de treball clandestines i abandonats en motels infectes que, alhora que els fan passar desapercebuts, els mantenen fèrriment controlats per la màfia que s'ha encarregat d'organitzar-los els trajecte. Per tal d'abandonar aquest món fosc i inhumà que amenaça de consumir-lo, Liam haurà de conèixer Shandy —un drogoaddicte més perillós del que sembla en un primer moment—, Àngel —una prostituta embarassada de setze anys que l'enlluernarà des del principi— i embarcar-se amb tots dos en un nou viatge que el farà canviar de perspectiva sobre tot el que ha fet fins ara.

Montserrat ABELLÓ: *Al cor de les paraules, Obra poètica 1963-2002*, Proa, Barcelona, 2002.

Montserrat Abelló (Tarragona, 1918), poeta i traductora, ha destacat sempre en el panorama de la literatura catalana, com indicava Joan Oliver ja l'any 1963, en apadrinar-li el primer llibre, *Vida diària*. La força de la quotidianitat i de la feminitat, transformades en colpidores paraules per un suggerent impuls líric, fan del de Montserrat Abelló un camí paral·lel al de reconegudes autores que li són coetànies, com Sylvia Plath i Anne Sexton. Ara, *Al cor de les paraules* aplega quaranta anys de poesia i posa a l'abast de la lectora i el lector «una poesia de combat», com la descriu el pròleg d'Oriol Izquierdo, «des de les paraules menudes i les realitats petites. Vet aquí la força de la fragilitat». El volum, a més dels diferents reculls publicats, inclou també una darrera secció, *Indicis d'altres moments*, que aplega un conjunt de poemes inèdits. Hi ha també una selecció dels poemes d'altres autores, *Altres veus*, que Montserrat Abelló ha traduït. El final del volum reproduïx en apèndix els pròlegs que acompanyaren els quatre primers llibres de l'autora. Joan Oliver el va escriure a *Vida diària* i Marta Pesarrodona a *Vida diària/Paraules no dites*. Maria Àngels Anglada va prologar *El blat del temps* i Maria-Mercè Marçal *Foc a les mans*. El volum és, doncs, una ocasió magnífica per a recórrer una poesia que, en paraules de Maria Àngels Anglada, és «viva com la flama» i té, «al costat d'un grau de misteri que es deixa penetrar, la transparència i la fluïdesa de l'aigua neta de les muntanyes. Com si, tot fent un camí costerut, diversament ombrejat, sentíssiu cantar a la vora aquesta antiga veu d'un torrent clar, d'una font del nostre Pirineu».

